

'ZEIST VERDIENT HERDENKING'

In de inleiding van hoofdstuk IV en in Appendix B is vermeld dat een aantal joodse onderduikers met een vals persoonsbewijs van de Zeister gemeentesecretarie toch slachtoffer werd van de Holocaust. Dat gold voor Eduard en Rachel Heijmans-Pezarro en hun dochtertje Jetty. Zij werden met de drie andere dochters van het gezin ingeschreven op het adres Jacob Catslaan 87, maar dat bestond niet. De vraag was daarom of het gezin wel in Zeist ondergedoken was geweest.

In april 2020 blijkt dat de ouders niet in Zeist waren ondergedoken, maar hun vier kinderen wel degelijk. Hoe het allemaal precies in zijn werk is gegaan, blijft onduidelijk. Maar na een gesprek met Elisabeth Otten-Heijmans kan de tragische onderduikgeschiedenis van haar ouderlijk gezin voor een klein deel ontrafeld worden.

Jetty Heijmans als peuter

Huwelijksfoto van Eduard Heijmans en Rachel Pezarro op 19 Augustus 1925 in Utrecht

Op het gemeentehuis van Zeist werd het gezin ingeschreven onder de naam Heijner-Hoegen. Ze zouden op 15 februari 1942 verhuisd zijn van Amsterdamsestraatweg 271 (was Westerkade 12 bis) in Utrecht naar Jacob Catslaan 87 in Zeist. De beide ouders zouden daarvoor in Diever hebben gewoond, op Brink 203. Afgezien van de geboorteplaats van Rachel Heijmans Pezarro – Utrecht in plaats van Amsterdam – werden de juiste geboortedata en -plaatsen aangehouden. De huwelijksdatum werd gewijzigd, maar allen kregen een valse naam:

VALSE NAAM	GEBOORTEDATUM EN -PLAATS	WERKELIJKE NAAM
Eduard Dirk Heijner	Utrecht, 23 maart 1896	Ezechiël David Heijmans
Willempje Heijner-Hoegen	Amsterdam, 17 oktober 1896	Rachel Heijmans-Pezarro
Elbertha Heijner	Utrecht, 9 juni 1926	Estella Heijmans
Louise Heijner	Utrecht, 18 juni 1930	Lotty Elisabeth Heijmans
Elisabeth Heijner	Utrecht, 11 maart 1935	Elisabeth Lida Heijmans
Julia Heijner	Utrecht, 11 maart 1935	Juliette Suze Heijmans

Poerimfeest in Utrecht (jaren dertig). Rechts Eduard Heijmans, midden zijn echtgenote Rachel Heijmans-Pezarro en links Alida Heijmans, die de bezetting zou overleven in Zeist

Hieruit zou afgeleid kunnen worden dat het gezin in zijn geheel hoopte onder te duiken. Anders had men de dochters uit veiligheidsoverwegingen beter verschillende onderduik-achternamen kunnen geven, want ze werden elk op een ander adres in Zeist ondergebracht.

Eduard Heijmans gokte niet alleen op het lastige onderduiken. Uit de gegevens op zijn Joodse Raad-kaart blijkt dat hij op 16 september 1942 documenten ingediend had, waaronder een kwartierstaat en een stamboom, waarmee hij een andere afstamming zou kunnen bewijzen. In het bevolkingsregister van Zeist was hij geregistreerd als zoon van Aalbert Heijner

Rachel Pezarro, links op de foto met op schoot haar dochter Stella (die de oorlog heeft overleefd). Daarnaast haar schoonouders Lion en Lea Heijmans-de Miranda (omstreeks 1929)

en Neeltje de Ru, en zijn echtgenote als dochter van Willem Hoegen en Maaïke Sloet. In werkelijkheid heetten hun ouders Leon Heijmans en Lea de Miranda respectievelijk Eliezer Pezarro en Esther de Miranda. De moeders waren zusters. Wat er bedacht was om de joodse afstamming te verhullen, is niet bekend. In elk geval had het helaas niet gewerkt, want de stukken kwamen ruim een jaar later, op 23 september 1943 terug, met de kanttekening: 'Verdere stappen doelloos.' Eduard en Rachel Heijmans-Pezarro waren op 7 september vanuit Kamp Westerbork al gedeporteerd naar Auschwitz.

Dat bericht bereikte de achtjarige Jetty (Juliette Suze) Heijmans op haar onderduikadres in Zeist en werd het meisje fataal. Haar tweelingzusje Elisabeth mocht vanwege haar blonde haren op straat komen en zag op zekere dag haar tweelingzusje in een voortuintje staan. Zo kreeg Elisabeth ook het ontstellende bericht te horen – 'pappa en mamma zijn opgepakt' – waarna ze overstuurd naar haar eigen onderduikadres rende. Het contact had tot gevolg dat Jetty uit veiligheidsoverwegingen naar een ander onderduikadres werd gebracht, in Doorn of Driebergen. Een kindertehuis, volgens Elisabeth Otten-Heijmans, en daar werden Jetty en twee andere kinderen in 1944 opgepakt en naar Auschwitz gedeporteerd, met het transport van 3 september 1944, waarmee ook de strafgevallenen Anne Frank en familie werden weggebracht.

De drie achtergebleven zusjes en hun tante Alida Heijmans, 'dochter van Kees en Sophia Hermans-Goudriaanse', verbleven ook heel kort samen in het doorgangshuis voor joodse onderduikers op Krullelaan 17, maar zaten verder op verschillende

Het 12,5-jarig huwelijksfeest in februari 1938 van Eduard – met fez – en Rachel Heijmans-Pezarro. Voor hem van links naar rechts Rachel (met bril), haar zuster Judith en Eduards zuster Esther van Gelderen-Heijmans

adressen ondergedoken. Elisabeth Heijmans zag haar oudste zuster Stella op zeker moment de ramen zemen van haar onderduikadres. Onmiddellijk werd ervoor gezorgd dat Stella niet meer voor de ramen zou verschijnen. De ervaringen van Elisabeth Heijmans in de Zeister onderduik waren gemengd, en daarom wil ze het adres en de bijbehorende namen niet noemen, maar ze vindt dat onderduikgevers toch waardering verdienen omdat ze een groot risico namen. Wel wil ze nog kwijt dat ze in de laatste fase van de bezetting bij aardige mensen verbleef. Op de dag van de bevrijding zei de heer des huizes: 'Daar zitten we nu met vier joden aan tafel.' Op dat moment bleek dat een oud echtpaar in huis joods was, evenals de onderduikgever zelf.

Na de bevrijding waren er veel doden te betreuren. Behalve hun ouders en hun zusje waren hun grootvader, weduwnaar Lion Heijmans, een tante en twee ooms vermoord. Contact met onderduikgevers was er niet meer, want de zusjes Stella, Lotty en Elisabeth Heijmans emigreerden naar Canada. Elisabeth Otten-Heijmans is later teruggekeerd naar Nederland. Voordat ze het zwaar beladen contact over die nare periode afbreekt, vertelt ze nog wel dat er veel joodse onderduikers in Zeist zaten. Dus wat de herdenking betreft: 'Zeist heeft het verdiend'.

Jetty Heijmans in 1941 of 1942